

Ljubljanski

ZVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 9.

V Ljubljani 1. septembra 1889.

Leto IX.

Vizija.

Imel sem sanje neobične, grózne.
 A kaj li sanje? Vizijo naj pravim,
 Prerokbo bridko; oh, da bi ne bila!
 Prostirala pred máno je široka,
 Prekrasna se planjava; lepe góre
 In divne so jo venčale goríce;
 A jaz z goríce gledal sem na plan.
 Prijazno svétlo se nebó smijalo,
 Smijala se okrog je cvétna zemlja,
 Poléhko vétreč vél je, in veselih
 Ptíc množica je milo se glasila.
 V razkošji pomladánjem bujno drevje
 Šumelo je po gajih in brezskrbno
 Po travi so se pasle srne skóčne,
 Navskriž je zajéji begal rod po stézah.
 Od vseh straníj mi blagodéjen mir
 In nenavadna mi rádot je véla
 V srcé potrto: bil tukrát sem srečen
 Ter mislil sem in mislil krasne misli,
 In v sladkih se nebeških harmonijah
 Topila koperneča mi je duša.
 Ko ves takó zamaknen v zlate sanje
 Z lehkó sem domišljijo se sprehajal
 V deveti daleč čárobni deželi,
 Vzbudí me zdajcí piš in šum Na nóge
 Takó poskoknem. Glej, oblak ogromni,
 Razpenjajoč na jasno se obzorje,
 Nebó zagrinja kot mrtvaški prt.
 Čez plan in góre mrak peruti érne
 Prostíra brzo in od vseh straníj
 Ozračje temno mráz strupén prešinja.
 In glej, plamteč od vzhóda na zahód
 Zasveti blisek se. Takó preplašen

Umolkne pevčí glasni zbor; plahó
 Spustí se v beg tí skokonoga srna,
 Vztrepeče zajec, v goščo se potisne,
 Prestrašena v brlog se skríje zvér.
 In ko s trepetom v srci kvišku glavo,
 In zbegane oči povzdignem k nebu,
 Oh, gróze tí! pošast visoko v zraku
 Z mogočnim kríлом pluje pod oblaki!
 Oči jí divje — dve krvávi zvezdi,
 Plamén zelenkast díh je njenih ust,
 Lasjé — modrási jezno sikajočí,
 In šum perut kot piš nevihte silne.
 S krvavim svitom jí v satanskem čelu
 Zaznamljeno blestí imé »Nezloga«.
 V koščéni pésti čáša jí steklena —
 V oči te zbada čudní nje odsév —
 Kipeča v čáši tekočina érna,
 To kačja krv, to strup je smrtonosen,
 Nezloge plodní kal in kal sovraštva!
 In koder gre, iz grozne čáše kaplje,
 Kot zvezde, kí se vtrínjajo čez nóč,
 Plamteče z zvižgom padajo iz víška
 Na bujno pólje, na zelene trate,
 Na drevje, na cvetlice in na bilje;
 Cvrčí in zvíja vse se, kamor kane
 Iz grózne čáše tekočina grózna,
 Zatrtó vse, požgano, zamorjéno,
 Uničeno je vse! Oh, béda, béda!
 Neznosen smrad in góst dim in plamén
 Samó ostaja za pošastjo kletó.
 Ko to s trepetajóčim srcem motrím,
 Mogočen strah in bridka žalost srce
 Premagata mí v prsíh; moč zapušča

Z grozó potrte ude mi, nogé pomoč
Odpovedó, in tajnih sil prevzet,
Na tlà se zdajci zgrúdim nezavesten!

* * *

Kadàr prestrašen in začuden vzbúdil
Iz težkih sem se sanj, le tiha noč
Po sobi mi vladala je in zunaj;
Krepkó z zvonika bližnjega zvenéla
Čez mirni zrak je pólunočna ura.
In dolgo čudil sem se sanji čudni,
In tak čudé se, zopet sem zadremal
Ter vnovič bil sem na goríci prejšnji,
In krasna znova pred menój planjava
Bujuocvetoča, rodovita širom
Prostirala je v daljo se. Jaz gledal
In gledal sem, a čudo! od daleka
Vse videl sem podrobno, vse razločno
Prav kakor da mi pred očmi bi stalo.
Široka se posred je vila cesta
In več stezá na desno in na levo.
Ko tako gledam, kar ugledam zdajci
V daljavi sinji dva možá junaška,
S korakom brzim od strani nasprotnik
Po beli cesti proti si hiteča.
Jednak obraz, jednaka je obleka,
Na vidu ródna brata, jednomáta
Sinova sta, vse kaže; motri, motri
Kakó v ljubezni bratovski objela
Skoráj se .bosta, in besede mile
Na srečanji nenadnem govorila! . . .
A kaj? Obema, glej, zastane noga,
Na beli cesti negotova noga!
In kaj ti slišim? Kákovšne pozdrave?
Oh, kaj je to? Besede jezne, ždléne,
Trdé besede, aj! krivičen gólč!
Izpádi vama jezik, ródna brata!
Modrásji, s strupom napojéni jezik,
In pomračé naj vama se krvave
Očí, blesteče v ognji in sovraštvu! . . .
A ni dovolj! Sramota vekovečna!
Na brata zaslepljen je brat rokó
Prekletó dvignil, oh, vsehníla mu!
Gorjé, gorjé! razvnel se bój je divji,
Po tleh sovražna vijeta se brata!
Aj, grozni vid! Kri bratovska že teče! . . .
Zgrozí visoko se nebó, in zemlja

Ostípla zatrapeče, mrkne solnce,
Oblaki nakopičijo se tèmni
In góst raztegne se po zemlji mrak,
Popíše véter, burja se razjari,
Ječí in poka in šibí se gozd.
Vse vprek drevé se čez obzorje bliski,
Mogočno stresa grom oblake črne,
Ogujene strele padajo iz néba:
Vse trese, vse se krčévito zvija,
In z bratom brat, in mrak se bije z lučjo,
Nebó se z zémľjo v gorostasnem bóji:
Vse plam in dim, vse vrè, grmi in vríska,
Kot da spopadli so v krvavem klanji
Nebés in pèkla silni se sinovi.
Pretresla groza vse mi ude, strah
Srcé mi stisnil je, in že sem mislil,
Da je po meni, ko vzbudim iz snà se
In v tiho noč globoko se oddahnem.

* * *

Utrujenega sèn me spet objame
In znóva sanjam sanje neobične
Sedél sem novič, tak se mi je zdelo,
Na prejšnji visočini. Noč je bila,
Vse tiho na okoli in vse mrtvo.
Pod nebom sive so oblakov kópe
Lenó vlačile se naprej, nazaj;
Mižale tu in tam so redke zvezde,
In zdaj pa zdaj zaspano blédi mesec
Pogledoval na zémľjo je dremótno.
Izsèhla vsa je bila trava, cvetje,
In listje vse po drevji posušeno
Ter tiho veter dihal je v vršičih
In padalo je listje in šumelo.
In večni vzdih in bridkotožni stok
Dozdevalo se je, da zrak prešinja.
Kakó otožnotiha mrtva noč!
A kaj li tamkaj dóli je v raváni?
Kaj bliska se, ko mesec v níž pogleda?
Saj to ni več raván? Čuj, šum valóv
Tihotno redom v skalni breg bijočih! . . .
Z gorice stopim na obalo pústo;
Ne bilka v vsem ni tam obližji rasla —
Vse suh je pések in vse gola skala
Z zaspanim šumom pénosti valovi
Nemirno semtertjá so se podili.
Ko tako gledam, glej, izmed valovja,

Oj, grozen vid! človečja zdaj pa zdaj
 Mrtvá je roka, pa zopet ti glava
 Pojavljala se v negotovem svitu.
 Bistreje zrem; vtopljenca to je truplo!
 Oh, Bože moj! in tamkaj zopet drugo!
 Oj, groznega prizora! val nemirni,
 Igraje ž njima se, k obali pústi
 Pred nóge mi drhteče ji priganja.
 Nad njima in okrog ponočnih ptic
 Krdelo mnogobrojno se z otožnim
 Mrtvaškim klikom zgrinja in se vánji
 Zaganja, da bi s plenom si nenadnim
 Napasle gladna zevajoča žréla . . .
 Li nista bratov dveh ti mrtvi trupli?
 Prekleta noč! oh, kaj si mi razkrila!
 In s káko si igračo vi igrate,
 Jezera grozovitega valóvi?
 Oh, ti prekleta bratovska nezloga!
 Sramota vekovečna! Béda, béda! . . .
 In govorečemu také na hip
 Poznana že mi spaka strahovita
 Z gorečimi očmi je meni proti
 Iz dalje čez valóvje brzo plula,
 A drugi dve na levi in na desni
 Spremljali prvo sta, nohtí mogočne,

Zobóvje strahovito imajoči
 Ter sto očij strupénih in rogóv
 Prešernih sto, in prvi v čelu »G«,
 A drugi »I« s slepilnim je odsévom
 Od daleka blestelo. Silna usta
 Grozče so odpirale, plamèu
 In gost blujé dim neprestano v mrak.
 Ko dohitele trupli umorjeni,
 Z veseljem so pogóltuile ji divjim
 Ter gobec si krváv ližé pohlepno
 S strupenimi očmi okrog iskale,
 Ne bi li plena se káj si dobile
 V široko gladno zevajoče žrélo.
 In ko zasledile so mene, brzo
 Zagnale s strašnim klikom so se k brégu
 In grozovito škripajoč z zobmi,
 Kostí so v stráhu meni vztrepetale,
 Do duše že sem čutil dih trujóč,
 Ledéu mi pot porosil je obličje,
 Majale že so šibke se mi nóge
 In zdelo se mi je, da v nezavesti
 Na zémľjo padam, ko predramim zdajci
 Iz groznih sanj in krêpko se oddahnem,
 Vnemirjen pozdravlja je zgodnje solnce
 Ki lilo v sobo mi je žarke zláte.

Zamejski.

V hladnici.

Pomlád je cvéla. V dehteči hladnici
 Ob Vašem vzožji sem slónel molčé
 In gledal rože cvetoče na líci,
 In gledal Vaše oči sem lepé.

Skoz listje sveže in pisano cvetje
 Pomládni vétrec pihljál je mehko
 In v mračno, tiho nama zavetje
 Skorjanca pesem nosé na uhó.

Molčé sem slónel, brezimnega pevca
 Turobno pesem ste čitali Vi,
 Molčé sem slušal — brezimnega pevca
 Glasovi Vam so skalili oči.

O strti sreči, zagrébeni nádi,
 O mrtvem srci glasil se je spév;
 In v Vaših prsih, v cvetoči pomládi,
 Prebujal spév je otožen odnev.

In znali niste, da pevec neznani
 Ob Vašem vzožji je slónel molčé,
 Da vse bolesti zlé v tožbi ubrani
 Krivó le Vaše je bilo sré!

Fr. Gestrin.

Ljubljanski

ZVON

Leposloven in znanstven list.

Štev. 6.

V Ljubljani 1. rženega cveta 1890.

Leto X.

Vizija.

Globoka noč! Obnebje vse zavito
 V oblake točotvorne; redki bliski,
 Kot mig pošasti grozue, švigajo
 Krvavobojni čez nebó togotno;
 Zamolklo tihi grom mrmrá v oblacih,
 Kot šum vojská tam daleč za gorámi
 Po krvnem polji ljuto se borečih.
 Tu sam sem — izgubljen v deželi mračni
 Brez smotra tavam semtertjá, zadéva
 Krváva noga mi ob kámeuje;
 Udarjam s čelom v podrtine stare,
 Zapletam v trnje óstro se in padam!
 In koliko pozabljenih gomil
 Brez križa, brez spomina po planjavi
 Pred sábo vidim tu okrog! Oj, gróbi,
 Pretožni gróbi! Tisoč tu in tisoč
 Leží mi bratov zakopánih v zemlji.
 Izginilo je njih imé; tuj národ
 Preplaval je njih séla, njih poljáue;
 Odmev se čuje glásov tujih v zraku
 Ki prej vesel se tresel je, slovenske
 Raznašajoč veseljubudne pesmi!
 Poslušam često, ali ne bi vérna
 Samotna jeka zopet kdáj dovéla
 Ušesom željnim starodavnih, milih
 Slavjanskih glásov? K zemlji se nagibljem
 Uhó pritiskam na gomile púste,
 Če ne bi še v globini zadujo iskro
 Življenja poplavljenega začutil;
 Poslušam, grébeam, v zemlje krilo rijem
 S krvávimi rokámi, da bi vzbudil

II.*)

V globokih sanjah spéče davne brate!
 Na dan, na dan! Vstanite mi junáki!
 Dovolj je spanja; pripašíte meče:
 Na dan, na dan! na vrage krvopivce! . . .
 A moj je glas vpijočega v puščavi.
 Le tihi stoki, vzdihí zadržani
 Šepečejo v odziv po mračnem gróbjí.
 Propal je národ moj? Breznážno kličem:
 Rojaki več ne vstanejo? Planjava,
 Planjava širna, délež naš, planjava
 Nekdáj slovenska več ne bo slovenska?
 Oj, tího, brate! Ptica čudovita
 Zapela nekđaj čudovito pesem,
 Lepó mi pesem tajno je zapela,
 Zapela pesem — daleč odletela . . .
 Potem sem sanjal sanje nádepolne,
 In zrl prikazni čudne sem, skrivnostne . . .
 Podáj mi róko; méne se oklení,
 Oči zatisni, in srčnó z menoj!
 Srčnó skočiva v skrivni mrak stoletní!
 — — — — —
 — — — — —
 Kakó vse tèmno! Treseš se li, kaj?
 To bil je vratolomen skok! Pozdr!
 Odprí ušesa! Kaj li slišiš, kaj?
 Čuj, ní to glas trobente bójne slavske?
 Kopít ne topotanje? Ni brezkončni
 Rezgèt nestrpnih kónj, slutečih bój?
 Glej, v daljí svita se; do luči luč,
 Do kresa kres gorí na daljnem vzhodu,
 In bliskajo se bridki méči v mrak;

*) Glej »Ljubljanski Zvon«, 1889., št. 9.

Zastave bujne se vijó pod nebom
 In šum nebrojnih čet, kot šum, mogočen
 Razburjenega mórja, zrak pretresa.
 A evo, evo tam ozárjen duh
 Kot zvezda repatica čez ozračje
 Na vitkih krilih brzo sémkaj plóve!
 Trobenta silna v roki mu; kot grom
 Iz viška glási se nad nemim gróbjem.
 Nebó se jasni, svit se zgoraj siplje;
 Potresa zemlja v kóreuu se, poka;
 Odpira se, zijá do gróba gróbb.

Kostij mešanje čudno! Šum, ropót . . .
 Pri drúgu mravec giblje se, oživlja,
 Na nóge skoči, sluša, zrè in teka,
 Orožje grabi, v bojni red se stavi:
 Nestrpno čaka zmagovalnih bratov,
 Čakaje zraven davne pesmi peva.
 Planjava mrgolí, šibí se zemlja;
 Pretresa zrak se in nebó oživlja:
 Slavjanski dan mogočno se naznanja,
 A vila moja se do tál poklanja!

Zamejski.

Molitvena knjiga.

Knjiga srebrno kovana,
 Vezana v usnje temnó;
 Nánjo pred svetlim oltarjem
 Gleda mladenka zvestó.

Vrste sicer obledele,
 Toda izginil ni čar:
 Često beseda pobožna
 Srca uteši vihár.

Molil iz knjige iskreno
 Práded je véli nekóč,
 Z glasom tresočim pozival
 Svojcem in sebi pomoč.

Iste besede pozneje
 Molil iz knjige je sin —
 Rod je ohranjá za rodom
 Kujigi pobožen spomin . . .

V cerkve skrivnostni tihoti
 Móli zdaj vnuka iz njé,
 Méni pa časov nekdanjih
 Slike se v duhu vrsté:

Zdí se mi, kakor zvenéli
 Tajni glasovi bi tod,
 Kakor pred svetlim oltarjem
 Molil za vnuko bi rod!

A. Funtek.

Iz priróde.

Za rána pomládi svetlé
 Ob vznóžji zeléne goré
 Iz tál je vijolica vzkčila
 In zvonček drobán poleg njé
 Lepó sta cvetéla mladá,
 Opójno dehtéla obá
 Veselje in srečo pijoča
 V zadružni ljubezni srcá.

Morilna opáde nekóč
 Vse cvétije slana čez noč:
 Vijolico nežno je strla,
 Ostávila zvonček plačoč . . .

Priróda, brezčutna si tí,
 Tvoj dih nam življenje morí!
 I zvonček snežéni, razcveli
 Poslěj si le smrti želí.

Usliši mu próšujo nebó,
 Iskreno njegovo próšujó:
 Spet slana je pala morilna,
 In zvonček je — nágnil glavó . . .

L. A.

Ljubljanski

Leposloven in znanstven list.

Štev. 8. V Ljubljani, dne 1. velikega srpana 1893. Leto XIII.

Propad Ogleja.

(Vizija.)

Paulo maiora canamus!

Orožja in orožnikov nebrojnih
 Ropôt zamolkel slišim iz daljave —
 Kakó razlega se pod nebom temnim!
 Obzor zakriva točotvornih, črnih
 Oblakov plašč, in oh, grozèč ustavlja
 Nad žitorodnim poljem se oglejskim!
 Gorjé zdaj tebi, staroslavno mesto,
 Pretí poslednji dan ti, dan pogube!
 Od kraja v kraj po sinjem nebu šviga
 In zvižga neprenosna sila božja.
 S krvavim svitom rdí se preplavljena,
 In s tajnim strahom v najglobočjem krilu
 Presunjena, trepeče juljska zemlja:
 In že med šviganjem grmečih strel
 Z alp julijskih prikazen grozna, glej,
 Prihaja, dère v plan »flagellum Dei!» ...

Kakòr povódenj silna, vso raván
 Preplavijo orožniki nešteti.
 Kot volčja, od gladá razvnetá čeda
 Po pustem polji žéne se in tuli
 In škriplje z ostrimi zobmi, takisto
 Po krasnem forojuljskem polji skače
 Divjaje Hunov rod. V minulih dneh
 Že sto sem videl mnogobrojnih čet
 Potrtih v prah krvav pod hunskih kónj
 Nemiljenim kopitom; sto sem videl
 Premaganih, razrušenih trdnjav,
 In tebe vmes, Emona slavna, ondu,
 Kjer zdaj Ljubljana bela mi stoji,

Plamtečo v gostem dimu, velikane
 Gorenjske videl sem, da vkrog zlatiš
 S požarom gorostasnim; vse grmelo,
 Šumelo je tedaj v Posávji širem,
 Ko hrupno padali so hrami tvoji.
 Veselo-divje konji rezgetali,
 Ceptali v krvi so s kopiti šumno,
 Ko mimo njih podil je ljuti Hun.
 In evo jih! Kdo se uprè tej sili?
 Krví pijanemu sovragu v bran
 Kdo naj postavi se na širo plan?

Z gorá, z dolin, z ravnin je vse uteklo:
 Beží pastir v goščavo neprezorno;
 Beží, počasne vole zapuščaje
 In težki plug še v brazdi, poljedelec;
 Beží gospod, beží sirota jedna,
 In stáro se in mládo v varen kot
 Preplašeno zateka. Zadí hrup,
 Topôt kopit, vriščanje čet deročih;
 V globoki nóči tù in tam do néba
 Vasíj in sél široko na obzorji
 S krvavim svitom sevajoč požar,
 In vsa blestí med trstjem kopernečim
 V odsvitu groznem splešena laguna:
 Nem gleda ribič ta prizor strašán,
 Mislèč prestrašen — ni li sodni dan?

Tedaj od vseh straníj v obzidje trdno
 Vojaško moč nabira s silnim strahom

Prevzeto mesto ter železna vrata
 Zaprè napósled; na obzidje v red
 Branitelje izbraue razpostavi,
 Mogočne stolpe prenapolni s silo
 In čaka trepetaje . . . Bože mili!
 Oj, kolik dviga mrak prahú se v dalji,
 Kakó blestí orožje vmes, in čuj,
 Kakóv se sliši krik, peket kopit
 In divje rezgetanje hitrih kónj!
 Kakó trepeče zrak v odmevu glasnem
 Zvenečega orožja in kričanja
 Nešteti Hunov, ki deró čez plan!
 Glej prvega na konji! Drug za njim
 In tretji se podí in terna drugih,
 Oh, evo jih! Oj, zmršene jim glave,
 Oj, strašnega obličja in očij,
 Pod temnim lobjem z ognjem sevajočih!
 In kakšen v sredi se na konji suče
 Sam Atila, načelnik divjih čet!
 Po rásti nízek, a širokopleč;
 V jeklenih prsih kot v vulkanu groznem
 Kipí in zvižga srda žar in jeze;
 Sovraštva in strupá srcé prepolno
 Kot v prsih mrzli gad. Ogromna glava
 Obrastena mu je od lás štrlečih,
 In temna zloba kakor mrak ovija
 Hreščéče mu čeljusti; pod čemernim
 Širokim čelom drobna mu očesca
 Goré krvavo, švigájo pogledi
 Kot živi blisek v nemi temni nóči;
 Pod topim nosom ustna se peneča
 V posmeh so vedno satanski napeta.
 Grčí na konji, srdi se in zvija;
 Naprej podí se, vrača se kot strela,
 Zdaj tjà dreví, zdaj sèm; zdaj v skoku muči
 Iskrenega si koňja, zdaj na mestu
 Vzpodbada ga in krčevito stiska;
 Vse vprek kričí, véleva, kliče, zmerja
 In ves od glave se do péte tresé:
 Takó nemirni duh kipí mu v prsih,
 Takó krví ga žeja silna žene,
 Takó ga furije vijó peklene!

Nesrečni se tedaj in dolgi dnevi
 Krvavih bojev snujejo Ogleju.
 Od zgodnje zore in do pozne nóči,
 Od nóči v jutro vse se gnete v mestu,
 Vse dela, vse na brambo se pripravlja.

Oh, daleč morda ni usodni dan,
 Ko dom predragi, ko preslavno mesto,
 Zasuto in požgano obleži
 Na rusih tleh — žalobna razvalina! . . .
 Prostak ubožni in patricij slavni,
 Vojak in senatór, mladina, starci
 In šibke ženke in gospé ponosne:
 V trepetu vse in v navdušenji bistrem
 Za bran ognjišč, za svetih hramov bran
 Goreče trudi se v pripravah marnih.
 Vse vrišče in šumi, vse boja čaka:
 Pripravljen vsakdo je na zmago bojno,
 A če propade vse, na smrt dostojno!

In glej napósled! Z gromonosnim srdom
 V mogočne zide se zagnal je Hun!
 Oj, silnega, oj, divjega navala!
 Vojakov krik, orožja hrup, grmenje,
 Pušic svrčanje, méčev vmes ženket
 Do néba gromovito se odmeva,
 In prah, zavzdignjen v zrak, vijè se v stolbih . . .
 Prestrašena med trstjem je laguna
 Zašepetala, vztrepetala; vali
 Natise bistré so zastali čudom,
 Odjeknile dupline gorske v dalji,
 In strašen šum in grom se po dolinah
 In gorah je gozdatih julijskih odzval;
 In presenečen tam pastir nevéšč
 Iz viška je poslušal, kaj to znači,
 In groza mu pretresla je kostí . . .
 Oj, Akvileja, ali si propala?
 Leží po tleh li zrušeno ti slavno
 Obzidje, bran zaman zgrajena dômu?
 Nikakor! Gledi, nem strmí ti v vznožji
 Mogočnih stolpov sred ugnanih čet
 Razjarjen divji Atila krvav!
 »Kje, kje navadna hrabrost naša? Kje
 Desuic je naših vsekrotilna moč?
 Nekaznjen kdo se nam doslej protivil?
 Katero mest se ni udalo v strah
 In ni takoj pred nami palo v prah?«

Od jeze bleđ tedaj v najhujšem gnjevu
 Naprej, nazaj med vojsko trepečočo
 Načelnik ljuti teka in divjá.
 Na silnejši naval odbite čete
 Pozivlje novič, novo moč, nov žar,
 Nov srd goréč jim razpihuje v prsih.

Peni se ves, grči in z zobmi škriplje
 Kot gladen volk, ki v zimski temni nōči
 Ovohal čedo plašnih je ovāc,
 V ograjo varno pa do njih ne more,
 In evo, drug napad in nov pogum
 In nova sila! Od obeh strani
 Pušic svrčečih mrak, zvenket orožja;
 In lestve k zidu in vrvi in bruna;
 Naprave bojne, v zid bijoči stroji;
 Ropot lesā, skalin izbitih tresek;
 Jekla odmev zvenēč, vmes jok in stok.
 Tū kvišku četa vzpenja se, tam pada;
 Mešanje zgoraj in vihtenje kōpij,
 Bliskanje mečev bridkih; vrela voda,
 Kipeče olje in goreči pesek;
 Orožje, kamenje, razbite glave,
 Odsekani tū udje, ondu trupla.
 Vse šumno v niž, vse križema se suje!
 A zdolaj kakor val za valom v morji,
 Za četo četa se primika, vzpenja,
 Nazaj odpada in se zopet vrača
 In križa, gnete se, borí, divjá.
 Nered veseljni: vse kričí, vse tuli,
 Vse gorostasen hrup, brezkončen šum,
 Tisōč in tisōč glasov vsakovrstnih
 V jedin glas, v glas nadzemeljski spojenih!
 In šumljajoče vmes krvi potōk,
 Ječanje milo ranjenih vojniov,
 Umirajočih stok in hripav vzdih! . . .
 Oj, borba divja! Oj, Oglej nesrečni!
 Oj, kruti Hun, pogin ti vekovečni!

V daljavi tam nad sinjimi gorami
 Za tēmne se oblake je skrivalo
 Večerno solnce, žalostno pogubne,
 Od rane zore trajajoče borbe,
 In črna noč raz nébo padajoča
 Napósled vender pōkoj je in mir
 Utrujenim bojniovom privoščila.
 Ponižen ves, osramočēn, upehan
 V šatōre svoje se odmakne Hun,
 Dobljene rane zdraviti si in jezo
 Hladiti si v prsiv po neploduem boji.
 Takó mu Bog sramoten beg udihni,
 Kot prah s frijulskih ga ravnin popihni!

A kruti Hun odjenjati ne znā,
 Vešč begu ni, sramotnemu odstopu —

Izpred obzidja trmast se ne gane.
 Oj, Bože mili! Koliko še potlej
 Čez vrsto dolzih dnij naskokov silnih
 Na jedno mesto je divjak navodil!
 In koliko krvi še plemenite,
 Pomešane z barbarsko, iznad zida
 Po napojenih tleh se je izteklo!
 In kolika junakov slavnih žetev!
 Brezkončnega gorjá naval ogromni
 Tri mesece je še preplavljaj mesto,
 In noč in dan je neizprosna smrt
 Od vrat do vrat divjala brez mirú!
 Zaman so jadni čakali meščanje
 Sosedov v pōmoč. Niti najmedlejši
 Na zatemuelem nebu žarek nade
 Obupancem v srcē ni zaleskētal.
 Oh, božji hrami! Oh, oltarji sveti,
 V kadila vonji se kadeči k nebu!
 Vi pričajte, kakó prostrti v prah
 Čez dan so v noč do néba glas prošnjā
 Povzdigovali svečeniki bledi,
 Kakó je družil ž njimi šibki ljud .
 Svoj jok in stok, dočim so boljše roke,
 Hrabrejša srca čuvala nevstrašno
 Na občo bran po utrjenih zidih!
 Med šumom čet z orožja je žvenketom
 Do néba sezal prošenj glas in jada.
 Oh, kje je óni Bog, čegār mogočni
 Neznosni gnjev ko tresek iz višav .
 Na izraelske s tujcem preplavljene
 Planjave z néba je grmel nekđaj,
 Da ljuti vrag je vztrepetal, izginil,
 Kakōr izgine listja kōp na poti,
 Če vānj zapihne ledonosna burja?
 In kje Njegove so nevihte silne,
 Ki dirjajo pred Njim na Njega mig
 Pogubonosne kakor bojni konji?
 O, mili Bog, poglej na jade naše,
 Pomagat tēci nam na dobri čas,
 Zatri nam bedo in smiluj se nas!

In glej, napósled se je že zazdelo,
 Da Bog otrokom prizanaša svojim,
 Ki s tožnim glasom se do Njega vpili.
 Glej, že z odsevom božjega posmeha
 Nebó med gručami oblakov jasno
 Nad Oglejem se je zalesketalo;
 In tiha nada spet srce nenadno

Bojnikom je prešinila; obup
 In trudnost sta prehajala na Hune.
 A beda, beda. Zdaljci Bog iz néba
 Na jedno mesto svoj pogled obrne
 In tiho zrè; todà ko mero tvojih,
 Nesrečni rod, pregreh ugleda polno,
 Pravici Njega milost se umakne.
 Oči odvrne Večni in desnico
 Usodno zdajci nad Oglej iztegne:
 Nebó zamolklo zagrmí, vztrepeče,
 In mestu, oh, prokletstvo Bog izreče!

In gledí, kàr iz starega tam stolpa,
 Samotnega štrlečega k oblakom,
 Ukleta štorklja, ki ondukaj svoje
 Imela gnezdo je in v njem mladiče,
 Nenadno v sinji zrak razvije krila
 In skrbno k begu hitremu priganja
 Nevéšče mladce svoje. Oh, da ti
 Ugledala je nisi dneva luči!
 Da mesožrtni kragulj te je prej
 Raztrgal z neusmiljenimi kremplji,
 Razkljuval s kljunom in požrl z mladiči!
 Mordà še zdaj bi Akvileja slavna
 Ponosno dvigala k oblakom stolpe,
 Staré, ohranjene bodočim vekom;
 Še v bistrih valih éarobne lagune
 Ogledovala bi si lice svétlo! . . .
 Oh, vse je prášlo! Glej, ko sám, molčèè
 Na stráni pod obzidjem divji Atila
 Potrt premišlja, kaj ukrenil bi:
 Sramotno li pobegnil s Huni vred,
 Navalil zadnjič se z naporom groznim
 In trdno mesto razdejal do tál;
 Če ne, brezupno ljute duše értom
 Zlim értvoval pred zmagovalnim mestom,
 Ugleda ptice, v beg izfrajoče,
 In sreče znak vesel in znak uspeha
 Spoznava v tem, takoj skrbí moreče
 Iz glave prepodí in nadi srce,
 Oj, ljuto srce na stezáj odprè!
 In ves osrečen ide brž med svojce,
 Prerokbo razloží jim; osrèuje,
 Ogrevá jih; z besedo jih plamtečo
 Takó razpali, navduší, razjari,
 Da zdelo se mi je, kot bi poslušal,
 Kakó valé se v prah mogočni stolpi,
 Kakó se grudi zid, kakó vzdihuje

Pod zadujim vdarom Akvileja jedna!
 Nikdár takó se adrijanski vali
 Bobneči ne zaganjajo v peči,
 Nikdár takó ne bijejo na kršne
 Tresoče se obali dalmatinske,
 Kakòr tedaj besneči se zagnali,
 Udarili na stare so zidove
 In brzo jih do tál podrli Huni.
 In oh, tačas, oh, grozovito klanje,
 Jednako klanju, ki nastane v hlevu,
 Če vánj v temi med zbegane ovčice
 Volkov ulomi tolpa zagladela!
 Veselja blazni ulice prostrane
 Preplavijo takoj in pokončajo
 Branitelje poslednje tù in tam.
 V svetišča krasna in v palače zlate,
 V duhovske stane in v deviške céle,
 V prebivališča vsa in v sléhamn kot
 Privró divjaki, strah, pogubo, smrt
 Povesod sejoči, razbijaje vse,
 Z orožjem vse in z ognjem razdevaje
 Vpjoči do nebá med divjim krikom
 Brezupnih értv dvigajo se glási.
 Zaklani starci onemogli, deca
 Razbita ob zidove in po tleh
 Pohojena in ljuto poteptana;
 Raztrgane, nemilo razkosane
 Obupne matere so; nežne deve
 Po celicah deviških in ponosnih
 Palačah so oskrunjene in mrtve.
 Vse ljut umor, vse mečev értv, kri!
 Razrušeno je vse in vse razbito,
 In gorka kri povesod šumljá; po sobah,
 Na dvorih in po ulicah širokih,
 Po prašnih trgih zbira se in teče.
 In glava tù odsekana, tam roka;
 Tam kópa trupel; tù so razmetani
 Na trgu zopet zbrani, nakopičeni:
 Očetje, sini, matere in hčerke,
 Plemenitaši in plebejci prosti,
 Vojaki in duhovniki, vse vzkrižem;
 Obrazi blédí, v njih krvi sledovi,
 Oči mrtvaške, zmršeni lasjé,
 Razmlinčene glavé, potrti udje:
 Vse groza, strah in smrt! Vrvenje éudno!
 Umirajoči še v poslednjih mukah
 Obupno z umorjenci se objeti
 V krvi potokih vijejo po tleh!

Povsod ječanje mîlo, glasni stoki,
 Hropenje smrtno, ohropeli vzdihî;
 Vmes divji krik, zmagalcev vrišč in šum
 In bojne pesmi in barbarsko petje;
 Kónj begajočih bistro rezgetanje,
 Tuljenje čudno preplašenih psov,
 Po ulicah brezumno tekajočih! . . .
 Oh, mólči, mólči, ljuta pevska Vila!
 Z zastorom črnim mi zakrij prikazen,
 Prizore nečloveške, kri in smrt!
 Propal Oglej je moj, propal na veke,
 Propal vrstnik mogočnega je Rima!
 Zgremeli v prah so starodavni stolpi,
 Leží razsuto kamenje po tleh!
 Od vseh strani na desno in na levo
 V visokih stolbih dim valí se k nebu
 In na široko ves obzor zagrinja,
 Vmes šviga in vrší in zvižga plamen,
 Ropót ožganih padajočih vniž
 Prastarih podov, pozlačenih brun,
 Preslavnih vrat in miz in stolov zlatih
 Obnebje zakajeno silno stresa;
 A skupaj kakor iz vulkanov tlečih
 Frčdč, šumčč za drugim drug oblak
 Nebrojnih isker se dviguje v zrak!

Krví in plena sit napósled Hun
 Med razvalinami besneče čete
 Že zopet skupaj z bojno trombo zóve,
 Odvède jih drugam, sejat drugod
 Z divjaškim srdom strah, pogubo, smrt.
 A Oglejčan noben ti več ne sliši
 Vojakov šuma, rezgetanja kónj!
 Zaklani tam leže v grmadah groznih,
 Lezé palače njih po pustih tleh!
 Kje tvoj ponos je, kje sijajni dnévi,
 Kje, Akvileja, tvoja moč in slava? . . .
 Oj, nad razpadom tvojim sto in sto

Letčč preide nemih let in praznih.
 Med razvalinami vršel bo tožno
 V skrivnostnih glasih vetrec osamel.
 Kjer zvočne pesmi, govori sloveči
 Stresáli so presunjene slušalce,
 Sová ponóčnih bo se čula tožba.
 Kjer kdáj kočije zlate so drdrale
 In koder svit patricijev bogatih
 Šopiril se je šumno, oh, samoten
 Na razvalinah, z mahom vprek obraslih,
 Sedčč pastir bo pasel tiho čedo!
 Po ulicah nekdanjih in po trgih,
 Od izprevodov nekdanj mrgolečih,
 Pa s plugom ostrim dolge brazde rezal
 Pod solncem bo pekočim poljedelec
 In morda glasno klel, če plug gredč
 Ob slaven kamen marmornat zadene.
 Strmčl bo v poznih letih učenjak,
 Ki pride sém ostanke starodavne
 Izgrebat skrbno iz prstí nekdanje.
 Kdo vé, kdo vé? Mordà sanjavi pevec,
 Prijatelj pevske Vile, v poznih urah
 Na kapitelji tû sedčč samotén
 Pozival bo iz večnosti temin
 Nekdanje sence in nekdanje dneve!
 In vse vršelo bo v ponóčnem miru
 In v mesečnem se lesku oživljalo
 In vse plesalo bo pred njim okrog! . . .
 A vender s svitom pozlačene zore
 Odbegne mu prikazen ta lažnjiva
 In Akvileje več ne bo! Oj, táko
 Z gorečim perom v knjigo je usod
 Neizpremembno ostra roka božja
 Na vekov veke zapisala sodbo!
 Udajmo silni volji se, modrica,
 In Bógu posvetimo skromni spev;
 Čast, slavo Njemu večno svet oznanjaj,
 Pred Njim ponižno človek glavo klanjaj!

Zamejski.

Vizija.¹⁾

IV.

Prihodnjih dnij sem v duhu gledal zgodbe.
 Oj, pogled žalni! Zbegana mi duša
 Od silnega strahu je vztrepetala:
 Prebodla mi srcé je ost bolesti,
 Videčemu srditi boj na zemlji
 Med dobrim rodom in med zlim zarodom
 Vesoljnega človeštva! Bil naposled
 Končan je ljuti boj stoletni in propala
 Bilá je boljša stran, in duh zmagalni
 Razbrzdane slobode je razrušil
 Vesoljni red in vse vezí raztrgal,
 Ki umno so vezale in krotile
 Osebe in družine in države.
 Pravica in poštenost, bratoljubje,
 Vsi sveti vzori, vse, kar čisto, blago,
 Pradedov vera in sam Bog mogočni,
 Vse bilo v smeh je deci tožne zemlje
 Široko je vsem národom zavladal
 Od vekov v svojo past loveč jih satan;
 In njemu, oh, v svetiščih starodavnih,
 Na žrtvenikih, Kristove rešilne
 Krví še mokrih, bogokletnim činom
 Najvišjo čast dajali so in hvalo
 Sinovi grešne zemlje; in slavili
 V slovesnih spevih satansko so zmago
 Nad Jéhovo prastarim! In na nebu
 Razljutil se tedaj je Bog užaljen
 In zapovedal svojim je duhovom,
 Naj zapreté vesoljnemu človeštvu
 In večnega naj srda znak neslišán
 Dadé sinovom nepokorne zemlje.

Tedaj visoko pod srditim nebom
 Od vzhoda na zapad je angelj božji
 Z ognjenim mečem v bedonosnih rokah
 Preletel visočine vse temotne,
 In grom in piš za njim, pred njim, na
 zemlji.

Prevzel ob tem je strah sinove božje,
 Da z zbeganim obrazom trepetaje
 Na tla so padli, trkajoč na prsi;
 In jok in stok in vroča je molitev

Pred božji stol se vzdigovala k nebu,
 Da bi zanesel Bog sinovom zemskim . . .
 A njim zabredli satanski častilci
 Zagrohotali so se na vse grlo
 In kot volkovi gladni na ovčice
 Planili nanje, topli jih, morili . . .
 Biló pa ni pravice, da bi ostro
 Razbrzdane morilce kaznovala!
 Oblasti vse so bile v krivih rokah:
 Strasti mogotcem so vdušile vest,
 Najvišji zakon dóbe te sta bili
 Surova sila, strankarska sebičnost,
 Povsod ondaj zatiranje, zmešnjava,
 Zasmehovanje, kletje in grozítve
 Razpaljenih satáncev, pod zastavo
 Peklenskega vladarja v četo zbranih.
 Bilá zastava črna je, in rdeče
 Narisana na nji satánska glava,
 Z ognjenim geslom daleč se blestečim:
 »Nam satan kralj! Poraz Bogú na nebu!«
 In vzdignili so skupno se satanci
 Bogá izzivat in Njegà častilce.
 »Kje stari Bog, in kje je nebotresni
 Njegà desnice grom, pogubne strele?
 Naj pride vam v pomoč, dušice božje!
 Že satan, evo, čaka ga mogočni!«
 In res med njimi sam je kralj bil pekla!
 Takó psovalno vpili so, in vila
 Po zraku se zastava njih je črna.
 Tedaj pa švignil blisek, grom zamolkel
 Od vzhoda na zapad se je zaslišal
 In stresel v iztežajih zemljo mračno,
 In glej, izmed raztrganih oblakov,
 Iz najglobočjih visočín nebeških
 Ognjena krogla se je prikazala,
 In bliskoma se bližala je zemlji
 In rasla, rasla, dokler ni široko
 Razgrnjena v oblakih obvisela.
 In zdajci sredi nje s krvavim žarom
 Goreč pokazal križ se je presveti,
 In okrog njega, angelji blesteči
 Preteč sukali so ogujene meče.

¹⁾ Glej »Ljublj. Zvon« 1889, št. 9; 1890, št. 6; 1893, št. 8.

Presunjeni tedaj sinovi božji
 Na tla so padli in mogočno vpili:
 »O crux, ave, spes unica!« in živo
 Pokornim srcem vzdihali so kvišku,
 Častili glasno so prikazen sveto
 In gledali zaupno na višave.
 A v tem od strani satau bogočrtni
 Srdito škripal je z zobmi in iskre
 Goreče sipal iz očij globokih.
 Krdelo satanskih hudobnih sinov
 Obšla je hipna groza; ali v srcih,
 Prokletstvom božjim zamorjenih, zdajci
 Sovraštvo silno zopet je vzplamtelo;
 Zagrohotali so se s smehom glupim,
 Čez temni zrak do božje so prikazni
 Vršele kletve in grozovitve glasne
 Popadli zopet so orožje bridko,
 Povzdignili peklenško ž njim zastavo
 In padli na klečeče sine božje.

A glej, tedaj izmed oblakov črnih
 Živeje še posvetil križ je sveti.
 Za strelo strela padala je z neba,
 In štirje so arhangelji goreči
 Kot v temni noči padajoče zvezde
 Iz neba se spustili in sukáli
 Nad zbeganim krdelom svetle meče
 In satanskim sinovom zapretili.
 Tedaj brezmejna groza v črne duše
 In strah brezupen pal je v grešna srca.
 Vsi hitrih nog zbežali so pred njimi
 In žalostno kričali in ječali.
 Na skokonogi, zmršeni kobili
 Smrt grozovita z ostro koso v roki
 Bežeče je nemilostno podila
 In mnogo jih zadela in posekla.
 Pozvana pa na pomoč je iz pekla
 Zavrženih duhov privrela četa;
 Škripaje so z zobmi borilce božje
 Arhangelji razkačeni napali;
 In groznega ti v gostem mraku boja!
 Goreči v zraku se križali meči,
 Perut sfranje, jezen sik in kletje
 In lom in šum in tajno šepetanje
 In vmes očij gorečih živi blesek!

Na nebu pa z odsvitom velegroznim,
 Nalik ogromni repatici zvezdi,
 Plamtel je sveti križ in sipal žarke . . .
 Od groze vsa je strepetala zemlja,
 Zverjad bolestno je tulila v goščah;
 Sinovi božji pa in sini zemski
 Na boj so zrl in od straha mrli,
 A slušaj! Zdajci čez višine sinje
 Orjaški glas od vzhoda do zapada
 Začul se je in stresel mračno zemljo:
 »Poglejte križ Gospodov in zbežite,
 Sinovi pekla! Kristova je zmaga!«
 In niže križ tedaj iz neba dōli
 V oblakih črnih kakor silna vihra
 Pogubonosno padal je na vrage.
 Brezkončen strah in groza nadčloveška
 Tedaj peklenško sta prevzela tolpo.
 Brezupno bili so s pestjo ob čelo,
 Kričé pred čudom v beg so ljut udrli.
 A glej, pred njimi zemlja zazijala
 Široko je do globočin gorečih
 In vse v brezdanje žrelo pogoltnila,
 Da zvižeg oguja, šum iskrâ letečih
 In jok poražencev z žveplenim dimom
 Do néba se visokega je dvigal,
 In ko jih vase je zaprla zemlja,
 Približali so angelji se sveti,
 Na kraj prokletstva gorostasno skalo
 V spomin so vekovečni zavalili
 In z mečem vanjo vrézali globoko
 Nezmotni božji rek: Non praevalébunt!

Takrát nevilhta v nebu je polegla,
 Prikazni so nadzemeljske zbledle,
 Izginil križ v višavah je nebeških,
 Izginili so angelji krilati,
 In sedmobjna mavrica v oblakih
 Zalesketala je zemljanom bednim,
 Naznanjujoč jim lepše dni in spravo,
 Zavezo sveto po vesoljni zemlji.
 In zbližali so se tedaj zemljani:
 Sinovom božjim sini grešne zemlje,
 Strahú so dobrodejnega prevzeti
 In zboljšani v roké si krotko segli.
 In bil je novih vekov prvi dan! . . .

Zamejski.

